

Memoriter-tanácskozás

Memoriter címmel fontos tartalmú és célú értekezlet kezdődött Debrecenben az Arany bika-szálló konferenciatermében szombaton. Az ország egész területéről meghívott óvodai, általános és középiskolai szakfelügyelők, főiskolai — és egyetemi oktatók a fejből mondott, könyv nélküli tudással kapcsolatos kérdéseket vitatták meg. Dr. Szathmári István egyetemi tanár, a Magyar Nyelvtudományi Társaság főtitkára bevezetőjében fel-

hívta a mintegy 100 résztvevő figyelmét arra, hogy oktatásunkban — nagyon helytelenül — kevés gondot fordítunk az utóbbi időben a könyv nélküli szépirodalmi ismeretekre. A főreferátumot tartó dr. Nagy János címzetes egyetemi docens, a TIT megyei szervezeteinek titkára tartotta. Az ifjúság széles rétegeit érintő kérdésekkel kapcsolatban 12 korreferátum hangzott el az első napon.

Tudományos együttműködés Légzésmechanikai kutatások

Hármuc szakember — tudományos kutató, klinikus, fizikus, matematikus, mérnök, számítógépekkel foglalkozó munkatárs — találkozott az elmúlt két napon Szegeden, a nemzetközi légzésmechanikai szemináriumon. A Szegedi Akadémiai Bizottság székházában hét ország húsz tudományos kutatója és tíz hazai szakember vett részt a József Attila Tudományegyetem Kibernetikai Laboratóriuma által szervezett nemzetközi tudományos tanácskozáson, mely egyúttal az Európai Klinikai Légzésfiziológiai Társaság légzésmechanikai munkacsoportjának évi rendes találkozója is volt. A munkacsoport titkárát, K. P. van der Woestijne belga professzort először arra kértem, hogy a különböző szakterületeken dolgozó tudományos kutatók együttműködéséről, az interdiszciplináris nemzetközi kutatómunka közös gyökereiről szóljon:

— A különböző tudományágak együttműködését a társadalmi fejlődés és a műszaki-technikai haladás szinte kikényszerítette az utóbbi évtizedekben. A légzészavarok, a légzésmechanika tömeges vesélyeztetettsége világszerte, okaiul megjelölhetjük a nagyvárosok rohamos fejlődését, a munkahelyi ártalmak gyarapodását. Az európai munkacsoport tagjai orvoskutatók; klinikusok; a légzésfunkcióit vizsgáló laboratóriumi szakemberek; élettanászok, akik elméleti fiziológiai kutatásokkal foglalkoznak; mérnökök, akik technikai berendezéseket, diagnosztikai műszereket, orvosi szerkezeteket terveznek; fizikusok, akik a tüdő működésének fizikai törvényszerűségeit vizsgálják; matematikusok, akik elméleti modelleket, kibernetikai módszereket alkalmaznak. Az orvosokat az ember, elsősorban a beteg ember érdekli, az élettanászok állatkísérleteken vizsgálódnak, a fizikusok és matematikusok a probléma elméleti oldalát kutatják, a műszaki szakemberek igyekeznek olyan módszereket konstruálni, amelyek segítik munkánkat. Összefogásunk lényege, hogy olyan vizsgáló módszereket alakítsunk ki, olyan hatásos eszközöket alkalmazzunk, amelyek segítenek a légzőszervi megbetegedésekben szenvedő betegeket. Minden tevékenységnek végső célja a beteg embereknek való segítség, legyen az a matematikusok absztrakt módszere, a fizikusok, műszakiak konstruktív tevékenysége, vagy a klinikaiakon dolgozó orvosok konkrét gyógyító munkája.

— Mióta dolgozik a nemzetközi légzésmechanikai csoport, s milyen konkrét eredményeket tud fölmutatni?

— A csoport minden évben megrendezi a tudományos találkozóját más-más országban, más-más kutatóhelyeken. Ez a szegedi a tizenharmadik tudományos ülésünk. Eredményeink az egyes kutatóbázisok tudományos vizsgál-

lásainak alapszanak, az egyes műhelyek eredményeiről adunk számot az évenkénti találkozókon, s ezek a többiek munkáját is inspirálják, serkentik. Úgy érzem, csoportunk jó példája az interdiszciplináris kutatásokra szerveződő közösségeknek. Minden évben más-más központi témát vitattunk meg, melynek főtárgyát elméleti és klinikai eredményeit, gondjait is. Munkánkat a kötetlenség jellemzi, nincsenek formális kongresszusaink, merev módszereink. Nyílt és szabad vitát biztosítunk, formális tagsági viszonyt sem létesítettünk.

— Hogyan kapcsolódik a szegedi tanácskozás központi témája a nemzetközi tudományos érdeklődéshez, s milyen eredmények várhatók?

— Az utóbbi években egyik legfőbb területünk az úgynevezett kényszerregressziós mérési eljárások kutatása. Ez európai felfedezés és módszer, mely igen fejlett számítástechnikai bázisra épül és nagyfokú elméleti, fizikai matematikai, technikai-műszaki felkészültséget igényel. Európában 6-8 kutatócsoport foglalkozik ezzel a témával, s a szegedi találkozóra szinte mindegyik elküldte munkatársait. Az sem véletlen, hogy éppen ebben a városban rendezték meg e téma tudományos szemináriumát, hisz a József Attila Tudományegyetem Kibernetikai Laboratóriumának számítástechnikai bázisán a légzésmechanikai kutatócsoport nemzetközileg is figyelemre méltó eredményekkel dicsekedhet.

Tandi Lajos

A szúzai menyegző

Sütő-bemutató a pesti Nemzetiben

Pár órával később, hogy nazáértsem Pestről, a Nemzeti Színház előadásáról, néhány barátomat kellett föltártszámom, hogy gyorsmagamból kizongorázzam a révélet friss akkordjait. Elvégre a kritikusi távolság-szemlélet rideg dioptriája józanságra int. Immáron pedig hideg fejjel hadd kockáztassam meg: Sütő András drámájából. A szúzai menyegzőből, Ruszt József az imént indult évtized egyik legjobb előadását rendezte. S e kijelentés pantériáját őszintén szólva a darabbeli Alexandrosztól kértem kölcsön, aki a tyranni mór fősófokán múlt időben diktálja tollba a jóvendőt. Mint ami nem történhet másként, ha már ő rendelé. Ruszt előadása férfias és szép. Kemény, mint a szirtfok, és gyönyörű, mint a hellén tenger. Hátborzongatóan fenséges.

A szúzai menyegző tavaly nyáron jelent meg a Tiszatájban. Hús-vér valóságában jó hónapja öltött testet Kolozsvárott, a hűséges Harag György varázspalcájára, minek előtte Sütő András nyilatkozott az ottani magyar nyelvű napilapnak. „Ugyanakkor a gondolatkörnek jegyében fogant ez a negyedik drámám is. Régi problémám a hatalom mindenkorai jellege, alakulása, a hatalom egy közösség tulajdonában és a közösség egy hatalomnak a karjában, de különösen a hatalom és az egyén viszonya.” Legyünk precízek. Ami a nyersanyagot szállító történelmi körülményeket illeti, jó másfél évtizede Sütő Iránban járt, itt érintette meg a néhai macedon hődfiás szelleme, kegyetlen ténye, ideológiája. Előbb történelmi esszében folytatta gondolatait (a Perzsák pár éve nálunk is kapható volt a boltokban, a Nagyenyedi fügevérág című, ha jól emlékszem, könyvhétre tempírozott kötetben), utóbb drámává sűrítette, Alexandrosz, miután leigázta a perzsákat, azon fáradozott, hogyan tarthassa meg világbirodalmát. A hatalom terrorisztikus-diktatorikus esaközéről tudta jól, csupán ideig-óráig képesek kordában tartani a legyőzötteket, ha úgy tekint rájuk, hogy jaj nekik, tehát vasra veri, kiszípolozza, szolgásgába hajtja. Kifinomultabb módszereket már az ókoriak se mentek a szomszédba. Nagy Sándor a divide et impera klasszikus

elvének egyik rafinált változatára szánta el magát: hatalmát, legalábbis látszólag, megosztja a legyőzöttek kiválasztottjaival, etnikailag próbálja egyesíteni az eltérő beszédű-kultúrájú népeket, vérségi kapcsolatokkal. Elrendeli tehát, hogy tizenkétezer katonája perzsa lányokkal lépjen frigyre azon a bizonyos szúzai menyegzőn, hol a világtörténelem leglátványosabb nászjezsakájának megkoronázásaképpen ő is oltár elé vezet a legyőzött perzsa uralkodó, Dáreiosz hitvesét, a darabbeli Roxánét. (A valóságos történelmi személyek szabad átcsoportosításának írói jogán nincs megütközni való. Roxáné baktriai királylány volt, az előző felesége Sándornak, aki a szúzai menyegzőt Szateirával tartotta, Dáreiosz lányával. Ezért aztán megenyegedett a rendezői értelmezésnek olyan szabadossága is, ha Alexandrosz idősebb, szakállas férfiként szerepel Kállai Ferenc hangján, s műmiának preparált mellszobrán, amit időnként behoznak a színre — maga természetesen nem jelenik meg, így viszont koncentráltan képvisel egyfajta politikai-ideológiai magatartást, amelyet nehéz föl nem ismerni.) A nászra rendelt katonákat adókedvezmény illeti meg, hogy jobb képet vágjanak hozzá. Bétisznek pedig, a be nem hódoló perzsák utolsó mohikánjának, az eltűnt, hovatovább fizetett ellenzék látványos kegyüri posztja jut, akit a győztesek előbb futni hagyják, majd bizalmukkal üldöznék, mígnem maga is kilátásba helyezi kompromisszumos hajlandóságát: nem fogják utolérni a bizalmukat, mert szembefut velük. Bétisz mellett a másik (látványos) főszereplő — nem Alexandrosz tehát — hisz, „az istenség zsákutca” — ha nem annak testi-lelki barátja, Pármenion. Neki az a szólásszerűség is megadatik, hogy ellenvéleményt jelentsen be, hogy föltárlja ennek a különös akciónak politikai-lelektani visszasszágait, s eszerint is cselekedjék. Igaz, drágán fizet érte, életével. O lesz így a rokonszenves hős, aki személyes befolyását is — az állam hosszú távú érdekét föllesmérőn — józanabb politikai lépések kieszközöléséért veti latba. Sándor szűk látókörű hadvezére! azonban képtelenek méltányolni Pármenion

Balkay Géza (Pármenion) és Szirtes Ági (Eanna)

igyekezetét, hiszen vak félelmükben az uralkodóból sem érzékelték többet, mint hogy mindig annak adott igazat, aki utóljára távozott tőle. Sándor váratlan halála barátjának sorsát is megpecsételi, ám a birodalom, mely ilyen örökösökre maradt, sem igen tekinthet fényes jövő elé, fundamentumai ingatagok.

„Semmiképpen sem arra az öleső megoldásra gondolok, hogy a történelemben megkeressük azokat a helyzeteket, amelyek valamilyen nyíre is hasonlítanak a maiakhoz — így Sütő. — Ennek ilyen értelemben a parabola nem is foglalkoztatott, mert a tulajdonképpen törekvésem mindig az volt, hogy olyan drámai situációt keressék, amely... alkalmat nyújt arra, hogy szabadabban mozoghassak az élet nagy alternatívái között.”

Ruszt előadásainak mindig van egyfajta ünneplőessége. Nyilván nem véletlenül. Szeriartást játszik, az a néző érzi, mintha profán misét celebrálna. Hát még, ha olyan darab karjai-

ba fut, ahol a szöveg is maga az imádság. A szúzai menyegzőt sok részletszépességgel, mégis nagyvonalúan komponálta, élményszámba menő zenei illusztrációkkal. Hanem amitől kiborító, igazán kataritikus színházzal ajándékozza meg a nézőt, az a darab gondolatosságának pontos átöröklése. A szúzai menyegzőből Ruszt a terhes kegy drámáját rendezte meg. Hogy úgy lehet a fizikai vereségnél is súlyosabbat mérni az emberre, ha lélektanilag is megállazzák, ha megfosztják a vereség jogától, attól a természetes állapotától, hogy méltósággal viselje fájdalomát. Legmélyebbről látni a legmagasabbra. Sok jeles színészi munka erősíti a ritust, e sorok írójának fölfedezése a Pármeniont játszó Hatalember sallangtalan, pimaszul kemény, férfias írával átszőtt tündöklése. Ugy hívják: Balkay Géza.

Hát nem furcsa. A legjobb mai magyar drámát Nagy Sándorról írják, Romániában.

Nikolényi István

Gémes Eszter Történetek Rúza Sándorról

Rúza Sándort elárulják

Mikor Rúza a lovat elvitte, a két ember így beszélgetett:

— Még hogy itt várjuk még? Hát az ördög, aki belebúvik! Hogy belénk lújon? Sémönnyér sél! Csak beljebb az erdőbe. Ottan azé leszünk! Emide monjúnk, né abba a felibe, ahonnan ő ki- gyűit.

Nem is sokára jön a lovas visszafelé, nagy sebesen leugrik a lóról, a szűrt rádobja, már mezt is gyorsan.

— Mogygyűttem! — kiált vissza az erdőbe.

Hallja a két ember, de míg nem virrad, nem jönnek elő.

— Sosé löhet tunn!...

Mikor az örhöz visszaért Rúza, odanyújtotta a harisnyába a pénzt:

— Fele koponyám bönze, kendé! Kend jót tótt velem én móg kenddel.

— Ezt sé hittem vóna — felé; az ör.

Imrét kiengedte. Rúza bement helyétté, Méc megcsókolták egymást úgy váltak el.

— Úgyis ide kerülök én is! — mondja Imre.

Ezt a históriát én apósomtól hallottam, de mások is így mondták el.

Két vándor ember ott volt éjjelre meghúzódva, annak a háznak az istállójában, ahol ez tör-

tént, s addig egyformán van a beszéd, amíg az asszonyra került a sor. De azok azt állították, hogy az asszonyt nem akasztotta fel Rúza Sándor.

Veszélka hazajön

Jön egy szomszédasszony a Veszélka-tányába.

— Jaj, Eszter lelköm, úgy hallottam, gyűn az úrad hazafelé.

— Csakugyan?

Összeesapja Eszter a kezét. Tudniillik, akkor az ura a Balkánon volt valahol katoná.

— Krisztusom! Mi lösz itt? A két gveröki! A Gyura móg az András! Szúzaiyám! Takard el a kölöddel szögény magzatjaim!

Eleven két gverök, az egyik négy-, a másik kétéves. Készit is, várja az urát, remeg is.

— Szent Antal! Könyörülj szögény porontyokon.

Úgy másnap délután a város felől közeledik egy magányos férfi. Eszter felismerni véli az urát, andalogva megy eléje. De a férj szegedi asszonyt estvértől már mindent tudott. Eszter nem bátor, nem ugrik a nyakába, mintha nem is lenne jussa ehhez a tétova írású emberhez.

— Dicsértessék a Jézus!

— Mindörökké ámen! — fogadja Eszter.

Megcsókolják egymást közömbösen.

— Jó sokáig átjölödött küd!

— Oleg, bai vót a hékörni!

— Neköm még nagyobb! — felel Eszter. — Ilyen gazdagság gazda nélkül! Az a bérös is csak azon van, möre esállongjón?

Odaérnek a kerítéshez két teknőhátú inges gyerek szalad kifelé, bújnak egymás mögé.

— Ezök kik? Mik? — kérdi az ember.

— Az én magzatjaim! — felel az asszony.

— Huvá lött a hűség, Eszter? Hun a böcsület? Hun az erkölcs, Eszter? Mindön a sárba! Csak a betyárvirágok burjánzanak? Néköm ezöket min-

dön nap, mindön órába látni, kinyeret darabolni nekü! Huvá tötted az eszöd, Eszter?

— De a birtokhon is szöröztem! — felel az asszony.

— Bár az is éfogyott vóna, ami vót, csak egy szá! ruhába lönné! Csak így né lönné, ahogy van! Hogy hinak bennetöket? — kérdi a gyerekektől.

— Én Duja vagyok, e' móg: Bandi.

— Nem röstéted a nevemre körosztóni?

Nagyon verte ám a két gyereket kancsukával, de a sajátjait is. Abban az időben nem kímélték a gyereket. Nem tudott felháborodás nélkül rájuk nézni, szívében a vér soha le nem esillapodott. Még öt családja született, de az asszonynak mindég a tányerján volt ez a két fattyú. Fekvése kelése ezzel kezdődött és ezzel végződött. Büntette azzal is, hogy csak annyi ruhát engedett neki venni, ami a testét elfedte. Ha piacra vagy templomba ment, este kimosta, éjjel beszáradt, úgy ment el benne. Beleszólasa semmibe nem volt. Pedig azért a birtokot csak ő gyarapította meg a betyároktól befolyt hasznóból. Eleinte mikor veszekedtek, az asszony megcsókolta ezen szót felhozni:

— Soká odavót küd!

— Soká? Osz! én olyan soká nem cserételek föl!

El is halt az asszony, ki sem bírta minden családját házasítani. Aztán megnősült a férje, rávitte a mostohát a gyerekeire. Annak Szeezdról hordatta a cipőket, ruhákat, hogy válasszon. Amelvik megtetszett neki azt megtartotta, a többi visszavitték a boliba.

Mikor Veszélka Imre kitöltötte a 15 évet hazajött, el is ment a testvéréhez de az nem fogadta be. Mert András még akkor is kérve kérte, mikor a 17 köblös földjét eladta hogy ne menjen el betyárnak. De ő egy birkáért, egy akó borért amit azon este el is mulattak — odaadta a földjét.

(Folytatjuk.)